

Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerde Kendine Saygı, Sınav Kaygısı ve Kendine Saygı İle Sınav Kaygısı Arasındaki İlişki

M. Reşat PEKER*
Handan Asude BAŞAL*

Benlik kavramı, bireyin kendisini algılamasına ve değerlendirmesine ilişkin geliştirdiği yapı olarak tanımlanabilir. Birey, kendisi ile ilgili özellikleri algılamaya ve bu algıları yorumlamaya başladığından itibaren, kendi özellikleri hakkında bir kanı oluşturmaya başlar. Bu kanılar bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal özellikleriyle ilgilidir: "Ben güzelim", "ben yetenekliyim", "ben sorumluluk sahibiyim", gibi Jersild'e (1952: akt. Özyürek, 1982) göre; benlik, bireyin kendisine ilişkin söyleyebileceği şeylerin bütünüdür.

Birey kendini değerlendirirken olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır. Rosenberg (1965: ak. Satılmış ve Seber, 1989) benlik saygısını bireyin kendisine karşı pozitif veya negatif tavrı olarak ele almaktadır.

Bireyin benlik tasarımı; doğumundan itibaren başından geçen sayısız olaylarla ve çevresinde ilişkide bulunduğu kişilerin etkisiyle yavaş yavaş gelişmektedir. Ana baba, kardeş, arkadaş ve öğretmenlerin çocuğa karşı tutumları benliğin içeriğini etkiler.

Baymur'a (1976) göre; birey ne kadar kendi benlik tasarımına uygun davranırsa, kendini o kadar rahat hissetmektedir. Ayrıca, bireyin kendi düşünce, değer yargıları ve ideallerine uygun davranması insanın kendine olan saygısını ve güvenini artırmaktadır.

Kendine saygı (öz-güven), Coopersmith (1967: akt. Dönmez, 1985) tarafından "bireyin yetenekli, önemli, başarılı ve değerli biri olarak algılama derecesi" olarak tanımlanmıştır. Bireyin kendisini yeterli bir birey olarak değerlendirmesi eğilimi olumlu bir kişilik özelliği sayılmaktadır. Kendilerine saygı duyan insanlar ya da kendilerine saygıları yüksek olanlar; kendilerine olumlu bakarak, kendilerini saygıya ve kabul edilmeye değer, yararlı ve

* U.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

önemli kişiler olarak ya da kendilerine saygıları düşük olanlar, kendilerini pek önemli olmayan, kendilerine ve yeteneklerine güvenemeyen kişiler olarak görmek eğilimindedirler (Başal, 1992).

Bireyin kendine olumlu bir açıdan bakarak kendine saygı duygusu geliştirmesi değerli bir sonuçtur. Kendine saygı duygusu kendi başına önemli olmasa bile, eğitimde başarı gibi önemli davranışsal sonuçları açıklama ve kestirmede yardımcı bir ara değişken olarak önemlidir (Parkey, 1970; Shavelson ve arkadaşları, 1976; akt. Dönmez, 1985).

Kendine saygı duygusunu konu alan araştırmaların bir kısmı düşük ve yüksek saygının etki ve amaçlarıyla ilgili, bir kısmı da kendine saygı duygusunun gelişimini sağlayan ya da gelişimini engelleyen etmenlerle ilgilidir (Onur, 1984).

Wells ve Marwell'e (1976) göre, kendine saygı duygusu ölçülebilmekte ve yönlendirilebilmektedir. Kendine saygı duygusunun endişe, sosyal katılım, bireyin grupla etkileşimi gibi değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır.

Düşük kendine saygı ile birlikte görülen kişilik özellikleri, kendini yetersiz, önemsiz bulma, durumunu düzelmek için gerekli güçten yoksun hissetme (Wylie, 1961: akt. Onur, 1984), günlük yaşamda karşılaşılan endişe duygularını kontrol altına alamama (Rogers, 1954: akt. Onur, 1984), içine kapanık, ürkek (Coopersmith, 1967: akt. Onur, 1984) olarak belirtilebilmektedir.

Yüksek kendine saygı ile birlikte görülen kişilik özellikleri ise; rahat, esnek, yeni düşüncelere açık olma (Mcguire, 1968: akt. Onur, 1984), aktif, girişken, araştırmacı (Leonard, 1973: Onur, 1984) olmak, olarak belirtilmektedir.

Onur'a göre (1984; akt. Başal, 1992) göre, birçok araştırmmanın ortak noktası aile ortamı ve anababa tutumlarının kendine saygı oluşumunda en önemli rolü oynadığıdır. Anababa tutumları demokratik olan çocukların kendine saygısı, anababa tutumları otoriter olan çocuklara göre daha yüksektir (Onur, 1984)

Dönmez (1985) tarafından yapılan bir araştırmaya göre; demokratik ailelerden geldiklerini belirten üniversite öğrencilerinin kendilerine saygıları, otoriter ailelerden geldiklerini belirten üniversite öğrencilerinin kendilerine saygılarına göre daha yüksektir.

Güngör (1990) tarafından lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenlerle ilgili yapılan araştırma sonucuna göre; cinsiyetler arasında ve yaşa göre özsaygı düzeyi bakımından bir farklılık olmadığı, ancak; ilk ve son çocukların ortanca çocuklara göre; ailenin gelir düzeyi ve anababanın öğretim düzeyi yüksek olanların, düşük olanlara göre; anababalarının demokratik olduğunu belirtenlerin, otoriter olarak belirtilenlere

göre; ve kendilerini akademik yönden başarılı olarak algılayanların başarısız olarak algılayanlara göre özsaygı düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Can (1990) yaptığı bir araştırma ile olumsuz aile koşulları içinde yetişmiş olmakla, bireyin kendini olduğundan daha değersiz bir biçimde algılaması arasında önemli bir ilişki bulunduğunu saptamıştır.

Bu araştırmanın temel sorularından birisi de sosyo-ekonomik düzey kendine saygı bakımından bir farklılığa yol açmakta mıdır?

Kaygı, insanın temel duygularından biridir. Her insan, tehlikeli gördüğü durumlarda bir miktar kaygı duymaktadır. Örneğin, sınav başlamadan önce, uçağa binmeden veya bir ameliyata girmeden önce insan tedirgin ve huzursuz olmaktadır. Tehlikeli durumların oluşturduğu bu kaygı türü, hemen hemen her bireyin yaşadığı duruma bağlı geçici bir kaygıyı oluşturur. Buna Spielberger (1966) tarafından "durumluk kaygı" denilmektedir (akt. Öner ve Le Compte, 1985). Bu tür kaygı geçici ve normal bir kaygı olarak kabul edilmektedir.

Bazı insanlar da sürekli olarak huzursuzluk içinde yaşamaktadır. Bu insanlar genellikle mutsuzdurlar. Bu kaygı türü; çevredeki gerçek tehlikelere bağlı olmayan, bireyin içinden kaynaklanan bir türdür. Burada birey, özdeğerlerinin tehdit edildiğini zannetmesi ya da içinde bulunduğu durumları stressli olarak yorumlaması sonucu kaygı duymaktadır. Buna da "sürekli kaygı" denilmektedir. (Spielberger, 1966: akt. Öner ve Le Compte, 1985). Bireyin içinde bulunduğu duruma doğrudan bağlı olmayan sürekli kaygı bir kişilik özelliğidir.

Spielberger'e (1972: akt. Özgüven, 1994) göre; bireyin kaygı düzeyinin yoğunluğu stres oluşturan uyarıcının birey tarafından nasıl algılandığına bağlıdır.

Sarason'a (1958: ak. Özgüven, 1994) göre; sınav kaygısı, bir sınav durumu ortamında bireylerin yaşadığı fizyolojik, davranışsal ve bilişsel boyutları olan hoşlanılmayan duygusal veya heyecansal bir durumdur. Sinirlilik, gerginlik, terleme, üşüme, kızarma, sararma, mide bulantıları, kalp atışlarının hızlanması gibi bedensel yaşantılar duyusallık ya da heyecansallık belirtileri olarak kabul edilmektedir. Duyusallık ya da heyecansallık (emotionality) sınav kaygısının duygusal fizyolojik yönünü oluşturan otonom sisteminin uyarılmasıdır (Öner, 1990).

Kuruntu (worry) ise sınav kaygısının bilişsel yönüdür. Bireyin genellikle kendisiyle ilgili olumsuz değerlendirmeleri, başarısızlığı ve yetersizliğine ilişkin görüşleri sınav kaygısının bilişsel yönünü oluşturmaktadır. Bireyin kendisiyle ilgili olumsuz düşünceleri dikkatinin dağılmasına ya da dikkatinin hatalı yönde yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Bu durum, bireyin verimliliğini olumsuz yönde etkilemekte ve başarısını düşürmektedir (Öner, 1990)

Öner'e (1990) göre; sınav kaygısı yüksek olan bireyler herhangi bir sınav ortamında özvarlıklarının tehdit edildiği korkusuna kapılırlar. Bu korku sadece sınavda değil, sınav ortamına benzer ortamlarda da ortaya çıkmaktadır. Grup içinde konuşma, soru sorma, soruları yanıtlama, tartışmaya katılma gibi etkinliklerde; sınav kaygısı yüksek olan bireyler gergin, sınırlı ve heyecanlı olmaktadır. Genellikle, bireyin kendisine yönelik olumsuz düşünceleri dikkatinin kolayca dağılmasına neden olmaktadır. Sınav sorularını okuma, yanıtlama, sözlü anlatımda uygun sözcükleri seçme ve düşüncelerini rahat ifade etmede başarısız kalmaktadırlar. Bu bireyler eleştiriye açık değildirler ve aşırı tepki verebilirler. Özgüvenleri de oldukça düşüktür.

Kaygı yalnızca bir davranış bozukluğu olarak değil, aynı zamanda normal insanların davranışlarının anlaşılmasında bir kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır.

Başal'ın (1996) yapmış olduğu bir araştırma sonucuna göre; denetim odağı ile sınav kaygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu araştırma ile içten denetimli bireylerin sınav kaygısının daha düşük olduğu, dıştan denetimli bireylerin sınav kaygısının ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Amaç:

Bu araştırmanın iki temel amacı vardır:

1-Anababalarının sosyo-ekonomik düzeyine göre ilkökul son sınıf öğrencilerinin kendine saygı ve sınav kaygısı düzeylerini saptamaktır.

2-Kendine saygı ile sınav kaygısı arasında ilişki olup olmadığını saptamaktır.

Bu iki temel amaç çerçevesi içinde aşağıdaki denenceler test edilecektir.

Denenceler:

1) Farklı Sosyo-Ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin kendilerine saygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

2) Farklı Sosyo-Ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin sınav kaygısı (tüm test) puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

3) Farklı Sosyo-Ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin sınav kaygısı Kuruntu alt testi puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

4) Farklı Sosyo-Ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin sınav kaygısı duyusallık alt testi puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

5) Farklı Sosyo-Ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin kendine saygı ve sınav kaygısı puanları arasında bir ilişki (bağıntı) yoktur.

YÖNTEM

Denekler: Denekler, Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki üç ilkokulun son sınıf öğrencileridir. Okullardan birisi (İsabey İlkokulu) Bursa'da genellikle alt sosyo ekonomik düzey ailelerin yaşadıkları semtte bulunan bir devlet okuludur. Bu okuldaki öğrenci velilerinin büyük kısmı vasıfsız inşaat ve tarım işçisi olarak çalışmaktadırlar. Bu okuldan tesadüfi örneklem yoluyla yaklaşık yarısı kız, yarısı erkek olmak üzere 36 son sınıf öğrencisi seçilmiştir. İkinci okul (Elmasbahçe İlköğretim Okulu) Bursa'nın şehir merkezinde genellikle orta sosyo-ekonomik düzey ailelerin yaşadıkları bir semtte bulunan devlet okuludur. Bu okuldaki öğrenci velilerinin büyük kısmı kendi işinde çalışan (genellikle dokumacılık), bir evi ve bir arabası olan orta sınıf ailelerdir. Bu okuldan tesadüfi örnekleme yoluyla yaklaşık yarısı kız, yarısı erkek olmak üzere 36 ilkokul son sınıf öğrencisi seçilmiştir. Üçüncü okul (Özel İnal Ertekin Lisesi İlk kısmı), Bursa'nın şehir merkezinde genellikle üst sosyo-ekonomik düzey ailelerin çocuklarına hizmet vermekte olan özel okullardan birisidir. Özel okul olduğu için, buraya ancak özel okul ücretlerini karşılayabilenler, üst sosyo ekonomik düzeyden gelen öğrenciler devam etmektedir. Bu okuldaki ilkokul son sınıfların sayısı az olduğu için 33 öğrencinin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları: Bu çalışmada veri toplama amacıyla iki ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki, Kendine Saygı Ölçeği (Self-Esteem Inventory) İkincisi Sınav Kaygısı Envanteri (Test Anxiety Inventory).

1. Kendine Saygı Ölçeği (Self Esteem Inventory):

Bu ölçek, Coopersmith (1967) tarafından geliştirilen ve kendine saygının değişik boyutlarını ölçmeye yarayan bir kağıt alem testidir. Testte 25 madde vardır. Her bir maddeye "Benim gibi" yada "Benim gibi değil" şeklinde cevap verilmesi gerekir. Test, ders saatleri içinde her okulda sınıflarda toplu olarak uygulanmıştır. Uygulama öncesi testin uygulama yönergesi öğrencilere toplu olarak açıklanmıştır. Uygulama öncesi tereddüdü olanların tereddütleri giderilmiş ve öğrencilerin anladıklarına kanaat getirilince uygulamaya geçirilmiştir. Test, kendine saygı eden ifade cevaplara 1'er puan verilmek suretiyle puanlanmıştır. Dolayısıyla alınabilecek puanlar 0 ile 25 arasında değişmektedir. Toplam puan arttıkça kendine saygı duygusu yükselmektedir.

Kendine saygı ölçeği Türkiye'de daha önce başka araştırmacılar tarafından kullanılmıştır (Onur; 1984, Dönmez; 1985 ve Başal; 1992).

2. Sınav Kaygısı Ölçeği (Test Anxiety Inventory):

Sınav Kaygısı Ölçeği, sınav ve sınanmayla ilgili olumsuz duygu ve düşünceleri ölçmek için Spielberger (1980) tarafından geliştirilmiş, Öner ve

Albayrak-Kaymak (1985:akt. Öner, 1990) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Sınav Kaygısı Ölçeği'nin toplam 20 maddeden ve iki alt testten oluşmaktadır. Bunlar 8 maddeden oluşan kuruntu (worry) alt testi ile 12 maddeden oluşan duyusallık (emotionality) alt testleridir. Ölçekteki her madde için "hemen hiç bir zaman", "bazen", "sık, sık" ve "hemen her zaman" karşılıklarından birinin seçimini gerektirir. Her seçeneğe sırayla 1 puan, 2 puan, 3 puan ve 4 puan verilmektedir ve toplam puan denek tarafından işaretlenen seçeneklere ait puanların toplanmasıyla elde edilir. Ölçeğindeki ilk soru tersine puanlanır.

Sınav Kaygısı Ölçeği'nin puanlanmasından kuruntu, duyusallık ve tüm test puanı olmak üzere üç tür puan elde edilmektedir. Bu araştırmada üç tür puan kullanılmıştır. Ölçeğin tüm maddelerine verilen yanıtların puanlarının toplanmasından elde edilen puan öğrencinin tüm test puanı olmaktadır. Ölçekten elde edilen puanların yüksekliği sınav kaygısının yüksekliği olduğunu, puanların düşüklüğü ise sınav kaygısının düşük olduğunu göstermektedir.

Sınav Kaygısı Ölçeği Türkiye'de bazı araştırmacılar tarafından kullanılmıştır (Erol, 1989; İlkaracan, 1988; Kuyucu, 1989; Öner ve Tosun, 1991: Akt: Öner, 1990; Başal, 1996).

Verilerin Çözümü: Verilerin çözümlenmesinde tek - yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) ve Pearson korelasyon tekniklerinden yararlanılmıştır. (Ferguson, 1976).

BULGULAR

Bu bölümde ilk önce farklı sosyo-ekonomik düzeylerden (SED) gelen ilkokul son sınıf öğrencilerinin Kendine Saygı Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ile bu veriler üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo şeklinde sunulacaktır. İkinci olarak, farklı SED'lerden gelen ilkokul son sınıf öğrencilerinin Sınav Kaygısı Envanterinin tümünden ve alt testlerinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ile bu veriler üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo şeklinde verilecektir. Üçüncü olarak, farklı SED'lerden gelen son sınıf öğrencilerinin Kendine Saygı Ölçeğinden ve Sınav Kaygısı Envanterinden aldıkları puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayıları tablo şeklinde gösterilecektir.

I-Kendine Saygı Ölçeği ile Elde Edilen Bulgular:

Farklı SED'lerden gelen ilkokul son sınıf öğrencilerinin Kendine Saygı Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart

sapmaları Tablo I'de, ve alınan puanlar üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo II'de sunulmuştur.

Tablo: I
Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalama ve Standart Sapmaları

Sosyo Ekonomik Düzey	N	X	SS
Üst SED	33	16,06	3,14
Orta SED	36	16,19	2,91
Alt SED	36	15,61	2,67

Tablo I'de görüldüğü gibi, üst SED'den gelen öğrencilerin ortalaması 16,06 ve standart sapması 3,14'dür. Orta SED'den gelenlerin ortalaması 16,19 ve standart sapması 2,91'dir. Alt SED'den gelenlerin ortalaması 15,61 ve standart sapması 2,67'dir. Alt SED'den gelenlerin kendine saygı puanları ortalaması diğer iki SED'ye göre düşüklük göstermektedir.

Tablo: II
Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Üzerinde Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Değişimin Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Varyans Tahmini	F oranı
Gruplar arası	2	6,689	3,344	0,3957*
Grup içi	102	862,070	8,454	
Toplam	104	868,759		

p>. 05 (anlamli değil)

Tablo II'de görüldüğü gibi, bulunan F değeri $\alpha = 0.05$ de anlamlı değildir. Yani farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur. Diğer bir ifade ile, kendine saygı puanları SED'lere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

II- Sınav Kaygısı Ölçeği ile Elde Edilen Bulgular:

a) Sınav Kaygısı Ölçeği tüm test puanları ile ilgili bulgular:

Bu bölümde farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği tüm test puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo III'de sunulmuştur.

Tablo: III**Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği Tüm Test Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları**

Sosyo Ekonomik Düzey	N	X	SS
Üst SED	33	38,15	10,13
Orta SED	36	40,44	9,14
Alt SED	36	41,55	9,74

Tablo III'de görüldüğü gibi, üst SED'den gelenlerin ortalaması 38,15 ve standart sapması 10,13'dür. Orta SED'den gelenlerin ortalaması 40,44 ve standart sapması 9,14'dür. Alt SED'den gelenlerin ortalaması 41,55 ve standart sapması 9,74'dür. Sınav kaygısı en düşük olan grup üst SED'den gelen, en yüksek olan grup ise alt SED'den gelen grup olduğu görülmektedir.

Farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği tüm test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını bulmak için veriler tek yönlü varyans analizi tekniği ile analiz edilerek, sonuçlar Tablo IV'de gösterilmiştir.

Tablo: IV**Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği Tüm Test Puanları Üzerinde Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Değişimin Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Varyans Tahmini	F oranı
Gruplar arası	2	205,83	102,91	1,101*
Grup içi	102	9530,00	93,43	
Toplam	104	9735,83		

p > .05 anlamlı değil.

Tablo IV'de görüldüğü gibi, bulunan F değeri $\alpha = 0.05$ 'de anlamlı değildir. Diğer bir ifade ile, farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeklerinden aldıkları tüm test puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur.

b) Sınav Kaygısı Ölçeği Kuruntu (Worry) alt testi puanları ile ilgili bulgular:

Farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Sınav Kaygısı Kuruntu alt testinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo V'de, bu puanlar üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları ise Tablo VI'da sunulmuştur.

Tablo: V
Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği
Kuruntu Alt Testinden Aldıkları Puanların Aritmetik
Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sosyo Ekonomik Düzey	N	X	SS
Üst SED	33	12,91	3,31
Orta SED	36	16,97	4,38
Alt SED	36	16,69	4,43

Tablo V'de görüldüğü gibi üst SED'den gelenlerin kuruntu alt testi puanları ortalaması 12,91 ve standart sapması 3.31 dir. Orta SED'den gelenlerin ortalaması 16,97 ve standart sapması 4,38 dir. Alt SED'den gelenlerin ortalaması 16,69 ve standart sapması 4,43 dür. Üst SED'den gelenlerin kuruntu alt testi, puanlarının diğer iki SED'den gelenlere göre, daha düşük olduğu görülmüştür. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını test etmek için Kuruntu alt testi puanları üzerinde tek yönlü varyans analizi uygulanmış çözümlenmiş ve sonuçlar tablo VI'da gösterilmiştir.

Tablo: VI
Farklı SED'lerden Gelenlerin Sınav Kaygısı Ölçeği Kuruntu
Alt Testi Varyans Analizi Sonuçları

Değişimin Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Varyans Tahmini	F oranı
Gruplar arası	2	349,86	179,93	10,737*
Grup içi	102	1709,34	16,758	
Toplam	104	2059,20		

*p > .01 anlamlı

Tablo VI'da görüldüğü gibi bulunan F değeri $\alpha = 0.01$ de anlamlıdır. Bu sonuç, farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği Kuruntu alt testinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile Kuruntu alt testi puanları SED'lere göre farklılık göstermektedir. Farklılığın kaynağını bulmak için analiz sonrası çoklu karşılaştırmalar Scheffee (Ferguson 1976) tekniğiyle yapılmış ve sonuçlar Tablo VII'de verilmiştir.

Tablo: VII
Kuruntu Alt Testi Sheffee Sonuçları

Karşılaştırmalar	F
Üst SED, Orta SED	16,93*
Üst SED, Alt SED	14,68*
Orta SED, Alt Sed	0,08

p < .01 anlamlı

Tablo VII'de görüldüğü gibi üst SED'den gelenlerin kuruntu alt testi puanları ile hem orta hem de alt SED'den gelenlerin kuruntu alt testi puanları arasında $\alpha = 0.01$ düzeyinde anlamlı fark vardır. Orta ve alt SED'den gelenlerin kuruntu puanları arasında anlamlı fark yoktur.

c) Sınav Kaygısı Ölçeği Duyuşsallık (Emotionality) alt testi puanlarıyla ilgili bulgular:

Farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği Duyuşsallık (emotionality) alt testi puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo VIII'de ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo IX'da verilmiştir.

Tablo: VIII
Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği Duyuşsallık (emotionality) Alt Testi Puanlarının Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sosyo Ekonomik Düzey	N	X	SS
Üst SED	33	25,18	7,76
Orta SED	36	23,47	5,77
Alt SED	36	25,08	5,98

Tablo VIII'de görüldüğü gibi; üst SED'den gelenlerin Duyuşsallık alt testi puanlarının ortalaması 25,18 ve standart sapması 7,76'dır. Orta SED'den gelenlerin ortalamaları 23,47 ve standart sapması 5,77'dir. Alt SED'den gelenlerin ortalaması 25,08 ve standart sapması 5,98'dir. Orta SED'den gelenlerin Duyuşsallık alt testi puanlarının ortalaması ve standart sapması diğer iki SED'den gelenlere göre daha düşüktür. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını test etmek için Duyuşsallık alt testi puanları varyans analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Varyans analizi sonuçları Tablo IX'da sunulmuştur.

Tablo: IX
Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Sınav Kaygısı Ölçeği
Duyuşsallık Alt Testi Puanları Üzerinde Yapılan
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişimin Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Varyans Tahmini	F oranı
Gruplar arası	2	65,216	32,608	0,765*
Grup içi	102	4346,584	42,614	
Toplam	104	4411,8		

*p > .05 anlamlı değil.

Tablo IX'da görüldüğü gibi bulunan F değeri $\alpha = 0.05$ de anlamlı değildir. Yani, farklı SED'lerden gelen öğrencilerin Duyuşsallık alt testinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur. Diğer bir ifade ile ilkokul son sınıf öğrencilerinin Sınav Kaygısı Ölçeği duyuşsallık alt testi puanları SED'ye göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

III-Kendine Saygı Ölçeğinden ve Sınav Kaygısı Ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlara ilişkin bulgular:

Farklı SED'lerden gelen ilkokul son sınıf öğrencilerinin Kendine Saygı ölçeği ile Sınav Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayıları Tablo X'da gösterilmiştir.

Tablo: X
Farklı SED'lerden Gelen Öğrencilerin Kendine Saygı
Ölçeğinden ve Sınav Kaygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar
Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Sosyo-Ekonomik Düzey	Kendine saygı (1) ile Sınav Kaygısı (2)	Kendine saygı (1) ile Kuruntu (3)	Kendine saygı (1) ile Duyuşsallık (4)
Üst SED	$r_{12} = -0,4059^{**}$	$r_{13} = -0,4321^{**}$	$r_{14} = -0,3376^*$
Orta SED	$r_{12} = -0,2324$	$r_{13} = -0,1994$	$r_{14} = -0,2167$
Alt SED	$r_{12} = -0,2885$	$r_{13} = -0,2319$	$r_{14} = -0,3019$

* p < .05 anlamlı

** p < .05 anlamlı

Tablo X'da görüldüğü gibi, her üç SED'de de Kendine Saygı Ölçeğinden elde edilen puanlar ile Sınav Kaygısı Ölçeğinden ve onun alt testlerinden elde edilen puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayılarının tamamı negatiftir. Yani, değişkenlerden birisi artarken, diğeri azalmaktadır. Tablodaki korelasyon katsayılarından sadece Üst SED'ye ait olanları anlamlıdır. Diğer iki SED'den gelenlerin Kendine Saygı puanları ile Sınav Kaygısı Ölçeği tüm test puanları arasındaki korelasyon $r = -0.4059$ 'dur. Bulunan bu r değeri $\alpha = 0.01$ 'de anlamlıdır. Üst SED'den gelenlerin Kendine Saygı puanları ile Sınav Kaygısı Ölçeği Kuruntu alt testi puanları arasındaki korelasyon $r = -0.4321$ 'dir. Bulunan r değeri $\alpha = 0.01$ 'de anlamlıdır. Üst SED'den gelenlerin Kendine Saygı puanları ile Sınav Kaygısı Ölçeği Duyuşallık alt testi puanları arasındaki korelasyon $r = -0.3376$ 'dır. Bulunan r değeri $\alpha = .05$ de anlamlıdır.

ÖZET, YORUM ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, farklı SED'lerden gelen ilkökul son sınıf öğrencileri arasında Kendine Saygı Ölçeğinden, Sınav Kaygısı Ölçeği tüm test ve Duyuşallık alt testinden aldıkları puanlar bakımından anlamlı bir farklılık göstermedikleri belirlenmiştir. Farklı SED'lerden gelen öğrenciler arasında sadece sınav Kaygısı Ölçeği Kuruntu alt testinden aldıkları puanlar bakımından istatistiki olarak anlamlı bir fark vardır. Üst SED'den gelenlerin kuruntu alt testi puanları, hem orta, hem de alt SED'lerden gelenlerin kuruntu alt testi puanlarından anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Üst SED grubunda bulunan öğrenciler özel bir okulda okumaktadırlar. Özel okullar için öğrencilerinin başarı düzeylerinin yükseltilmesi çok önemlidir. Özel okulların ilk kısımları, özellikle, Anadolu Liseleri gibi, sınavla öğrenci alan okullara öğrencilerinin girmesini hedeflemektedirler. Bundan dolayı, özel okula gelen öğrenciler daha ilkökul birinci sınıftan itibaren ciddi şekilde sınav ve testlere hazırlanmaktadır. Öğrencinin başarılı olmasını hem veli, hem de özel okulun yönetici ve öğretmenlerince çok arzulanmaktadır. Genellikle, bu okullarda günlük, haftalık ve aylık test uygulamaları yapıldığından, öğrenci sınavlarda gerekli olan zamanı iyi kullanma ve test cevaplama tekniği gibi becerileri çok erken yaşlardan itibaren kazanmaktadırlar. Dolayısıyla üst SED'den gelen öğrencileri, orta ve alt SED'lerden gelenlere göre, kendilerini daha hazırlıklı ve yeterli hissetmeleri düşünülebilir. Tablo VI ve VII deki sonuçlar da bu kanıyı destekler niteliktedir.

Farklı SED'lerden gelen ilkökul son sınıf öğrencilerinin Kendine Saygı Ölçeğinden ve Sınav Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif korelasyonlar olduğu belirlenmiştir. Ancak bunlardan sadece üst SED'ye ait

olan korelasyonlar istatistiki olarak anlamlıdır. Diğer iki SED'ye ait korelasyonlar anlamlı değildir.

KAYNAKÇA

1. BAŞAL, H.A.: "Okulöncesi Eğitimin Bazı Değişkenler Bakımından Etkisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
2. BAŞAL, H.A.: "Denetim Odağı ile Sınav kaygısı Arasındaki İlişki. "Eğitim ve Bilim Dergisi, 1996 (Basımda).
3. BAYMUR, F.: *Genel Psikoloji*. Üçüncü Baskı. İstanbul: İnkılâp ve Aka Basımevi 1976.
4. CAN, G.: "Lise Öğrencilerinin Benlik Kavramlarını Etkileyen Ailesel Değişkenler. "Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi Bildiri Özetleri, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1990 ss. 51.
5. COOPERSMITH. S.: *The Antecedents of Self-Esteem*. Sanfrancisko: Freeman, 1967.
6. DÖNMEZ, A.: "Denetim Odağı, Kendine Saygı ve Üç değişken: Çevre Büyüklüğü, Yaş, Aile Ortamı, "Eğitim ve Bilim Dergisi. 10, 55: 4-15, Mayıs 1985.
7. FERGUSON, G.A.: (1976). *Statistical Analysis in Psychology and Education* (4th edition) New York: Mc Graw-Hill Book Co.
8. GÜNGÖR, A.: "Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Etmenler". *Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi Bildiri Özetleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1990. ss. 49.
9. ONUR, E.P.: "Çocuklarda Özgüven ve Ön Koşulları", *Üçüncü Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara: Psikologlar Derneği, 1984. ss. 5-99.
10. ÖNER, .: Sınav Kaygısı Envanteri Elkitabı. YÖRET: Yüksek Öğretimde Rehberlik Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı Yayın No: 1, İstanbul 1990.
11. ÖNER, N. ve A.: *Le Compte. Süreksiz Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı* Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, No: 333, 1985.
12. ÖZGÜVEN, İ.E.: *Psikolojik Testler*. Ankara: 1994.
13. ÖZYÜREK, M.: "Normal Öğrencilerle Birlikte Eğitilen Ortopedik Arızalı Öğrencilerde Benlik Kavramı ve Denetleme Odağı". Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi, 1982.

14. SATILMIŞ, G. ve G. SEBER.: "Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı". *Psikoloji Dergisi*. 7, 23: 68-73, Kasım 1989.
15. WELLS, L.E., ve MARWELL, G.: *Self Esteem, Conceptualization and Measurement*. Madison: University of Wisconsin, 1976.